

Tanyiné dr. Kocsis Anikó⁷¹: Elektronikus folyóiratok, joganyagok és szakmai információs portálok használata a pedagógiai információszerzésben

Absztrakt: Az előadás/tanulmány azokat az elektronikus forrásokat veszi számba (a teljesség igénye nélkül), amelyek a pedagógiai munkában nélkülözhetetlenek. Előljáróban áttekintést ad az elektronikus források formátumairól, majd bemutatja alkalmazásuk előnyeit. Részletes ismertetést nyújt olyan nélkülözhetetlen jogi forrásokról, mint a közlönyök, majd képet ad a jelentősebb elektronikus megjelenő periodikákról (pl. Magyar Pedagógia). Végül ismerteti a legfontosabb oktatási portálokat (pl. SuliNet).

Bevezetés

A naprakész tájékozottság igen fontos az oktató-nevelő tevékenység során és a pedagógusok sokszor nem tudják, honnan kérjenek segítséget, ill. melyek azok a források, amelyekre támaszkodhatnak információigényük kielégítésében.

“Az információs szükséglet felismerésén azt értjük, hogy az ember megfelelő szintű szakmai műveltség birtokában, a szakterület terminológiájának ismeretében új kérdéseket képes megfogalmazni, és megvan az igénye további új ismeretek megszerzésére. Az információk megtalálása bizonyos forrásismeretet és kutatási módszerek elsajátítását feltételezi, mind a hagyományos, mind az elektronikus források esetében.”⁷²

A tanulmánynak nem célja, hogy a hatékony információvisszakeresés tényezőit vizsgálja, ugyanakkor szeretne rámutatni arra, hogy az információforrások száma az elektronikus formátumok megjelenésével robbanásszerűen megnőtt az elmúlt néhány évben. Ennek következménye pedig az lett, hogy a pedagógusok nagyrésze nem ismeri azokat az anyagokat és forrásokat, amelyek jelentősen megkönnyítenék minden napi munkájukat. Nagy segítséget jelentene, ha az iskolai könyvtárosok munkája kiegészülne egy olyan tevékenységgel, amely a tanárok ezen irányú felvilágosítását célozná meg általános és középiskolákban egyaránt...

Amit az információforrásokról tudni kell...

Mielőtt bemutatnék néhány jól használható elektronikus forrást, lássuk, könyvtári szempontból hogyan lehet tipizálni az információs forrásokat!

1. Milyen típusú az információ keletkezését tekintve:

1. primer – pl. belső statisztikák, iskolai évkönyvek;
2. szekunder – pl. pedagógiai statisztikák, folyóiratok;
3. tercier – információforrás-gyűjtemények

2. Tartalmilag mit képviselnek (jogi, művelődésügyi, pedagógiai stb.)

3. Milyen a megjelenés módja:

1. önálló vagy
2. rejtett,

⁷¹ PhD, főiskolai docens, Nyíregyházi Főiskola, Matematika és Informatika Intézet, kocsisa@nyf.hu, tanyine.kocsis.aniko@gmail.com

⁷² Borostyániné Rákóczi Mária: Pedagógiai folyóiratok az interneten – tájékozódás a szakirodalomban, URL: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/pedagogiai_folyoiratok_az_interneten_tajekozodas_a_szakirodalomban (2015-06-16)

4. Használatuk korlátozott-e:

1. publikus vagy
2. nem publikus

5. Milyen csatornákon jut el a felhasználókhöz:

1. informális vagy
2. formális

Az információ továbbításának számtalan módja ismert, ezeket három nagy kategóriába lehet rendezni. A mellékelt táblázat néhány példával érzékelteti a pedagógiai források sokszínűségét.

Nyomtatott	Elektronikus	Szóbeli
Belföldi, külföldi szaklapok Közlönyök Statisztikai kiadványok Név- és címtárak Tanulmányok, elemzések stb.	TV, Teletext – szolgáltatások CD-ROM, DVD Internet Online elérésű adatbázisok	Szakmai konferenciák, szemináriumok, Tájékoztatók Informális összejövetelek, baráti beszélgetések stb.

1. táblázat: Az információk továbbításának módjai

Az elektronikus források jellemzői, típusai

Ahogy az már a bevezetésben elhangzott, az elmúlt évtizedben az *elektronikus források száma jelentősen megnőtt*, alkalmazásuk a könyvtári tájékoztatásban nagy népszerűségnek örvend.

Előnyük, hogy nagymennyiségű adatot „helytakarékosan” lehet tárolni, a hozzáférés mérhető (pl. hányan töltötték le tartalmakat), valamint az információ *több szempontú, gyors visszakeresése* pedig jelentősen segíti a könyvtáros munkáját.

Hátrányuk, hogy kevésbé megbízhatóak, mivel a plagizálás veszélye inkább jellemzi őket, mint a „kötetbe zárt” nyomtatott kiadványokat. Mindkét formánál (nyomtatott/hagyományos – elektronikus) felmerül az *időtállóság* kérdése, vagyis: meddig őrizhető meg a tartalom, mikor esik szét a nyomtatott kiadvány, illetve mikor mennek tönkre az elektronikus tárolók?

A szakirodalomban nem találunk egységes tipizálást az elektronikus források vonatkozásában. A könyvtári használatban azonban a következő megjelenési formákat szoktuk megkülönböztetni:

- CD-ROM és DVD
- Internet honlapokat és portálok
- elektronikus folyóiratok
- elektronikus adatbázisok online hozzáféréssel, vagy CD-ROM és DVD formátumban
- e-könyvek
- e-kéziratok

Az angol szakirodalom – többek között - idesorolja még a következő *kategóriákat* is...

- **Elektronikus „referenzs polc”**, azaz multimédiaanyagok, képgyűjtemények, enciklopédiák, kézikönyvek, térképek stb. elektronikus változatait;
- Napi híreket közvetítő **hírszolgáltatások** (pl. BBC, CNN);
- **Joganyagok** (elsősorban EU-val kapcsolatos fulltext-es források, pl. URL: <http://www.findlaw.com>)
- **Szoftverek**⁷³

⁷³ Pantry, Sheila – Griffith, Peter: Creating a successful e-information service, London, 2002, Facet, p. 21-22.

A továbbiakban a pedagógiával kapcsolatos joganyagokra, elektronikus folyóiratokra és portálokra nézünk jellemző példákat!

Oktatással, neveléssel, képzéssel kapcsolatos joganyagok és e-források

A joganyagok közé soroljuk a törvényeket, rendeleteket, és jogszabályokat.

Nemzeti Jogszabálytár

A Nemzeti Jogszabálytár mindenki számára térítésmentesen igénybe vehető jogszabálykereső szolgáltatás.

Tartalomszolgáltatója és a szolgáltatás üzemeltetője a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft.

Egy űrlap kitöltésével kereshetünk a Nemzeti Jogszabálytár jogi adatbázisában. Feltételek megadásával különböző keresőkérdéseket állíthatunk össze, melyek eredménye a feltételeknek eleget tevő jogszabályok listája.

- Kategóriák:
 - Közismert jogszabályok
 - Mai napon hatályba lépő jogszabályok
 - Mai napon hatályukat veszítő jogszabályok
 - Öt évnél korábbi időállapotok igénylése
- URL: <http://www.njt.hu/>

Oktatási és Kulturális Közlöny

Jellemzők:

- Az aktuális szám tartalomjegyzékét megjeleníthetjük
- Regisztráció nélkül csak a közlönyök egyes évfolyamaira kereshetünk, de a három hónaposnál frissebb számokhoz nincs hozzáférésünk.
- A regisztrált felhasználóknak viszont korlátlan hozzáférést és jogszabály adatokkal kiegészített keresési lehetőséget biztosít a portál.
- 2009 jan. 1-től az Oktatási Közlöny és a Kulturális Közlöny összevonásra került, a korábbi számok e-változatai szintén elérhetőek,
- URL: <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/valaszt.htm>

1000 év törvényei: Magyar törvények Szent Istvántól a rendszerváltásig

- Alapja a CompLex Jogtár (Jelenleg Wolters Kluwer)
- Pl. 1997. évi CXL. Törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári **ellátásról és a közművelődésről**
- Hátránya: 2003-tól nem frissül
- URL: <http://www.1000ev.hu>

Magyarország.hu - Oktatás

- A **Magyarország.hu** a kormányzat elektronikus ügyintézésre szolgáló honlapja, működtetője a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
- Kitűnően szervezett tartalmakat kínál
- Témák: Diplomák honosítása, Érettség, Felnőttoktatás, Középfokú oktatás, Felsőoktatás, Művelődés, Nyelvvizsga stb
- A Jogszabálykeresőt a [Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó](#) működteti.
- URL: <https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410005>

Elektronikus folyóiratok

A folyóiratok fontos információforrásnak bizonyulnak minden szakterületen, hiszen a frissességet, újdonságot képviselik. Vannak olyan nagy múltú, több évtizede megjelenő folyóiratok, amelyek ma már online, otthonról elérhetőek. A kiadók többsége a friss számok megtekintését előfizetéshez köti, de a félévnyi idősebb tartalmak esetén engedélyezi a szabad hozzáférést.

Linkgyűjtemények

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpontjának gyűjteménye

A linkgyűjtemény mintegy 1500 belföldi folyóirat és főbb webportál címeinek naprakész kollekciónak tartalmazza.

URL: <http://www.lib.pte.hu/kk-interneten-elarheto-magyar-folyoiratok-es-fobb-webportalok-cimeinek-gyujtemenye>

A Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának válogatása

URL: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/address/folyoirat.html>

A Magyar Elektronikus Könyvtár Elektronikus Periodika Archívuma

URL: <http://epa.oszk.hu>

Pedagógia.lap.hu - Oktatás

– **Magyar pedagógiai folyóiratok (válogatás)**

– URL: http://pedagogia.lap.hu/magyar_pedagogiai_folyoiratok/13676860?ct

– Gyors tájékozódáshoz kitűnő

– Egyéb menüpontok az oldalon: Hírek, Neveléstörténet, Gyógypedagógia, Fejlesztő pedagógia, Könyvek és könyvtárak stb...

URL: <http://www.lap.hu/oktatas/>

Pedagógiai Szaklaptallózó

- Elsősorban iskolai könyvtárak számára készült
- 2010-től jelenik meg online formában
- Mintegy 30 folyóirat cikkei közül válogat
- A Mentor Magazin társlapjaként indult, hónapról hónapra az aktuálisan megjelenő pedagógiai, illetve „pedagógiaközeli” folyóiratok legfrissebb számaiból ad áttekintést.

URL: <http://3ddigitalispublikacio.hu/media/mentor/szaklap/1102/szaklap.php>

Elektronikus folyóiratok– Magyar pedagógiai folyóiratok

A magyar pedagógiai folyóirat-kiadást tartalmi sokszínűség jellemzi. A leggyakoribb témátípusok:

- Oktatáspolitikai,
- Aktuális kérdések,
- Hírek,
- Jogi vonatkozások stb.

Sok periodika párhuzamosan jelenik meg nyomtatott és online változatban

Magyar Pedagógia : az MTA Pedagógiai Bizottságának folyóirata

- A tágran értelmezett neveléstudomány minden területéről közöl tanulmányokat, empirikus vizsgálat eredményeit összegző írást éppúgy, mint elméleti elemzést vagy egy kutatási terület eredményeinek átfogó, szintetizáló jellegű bemutatását.
- 1991-2015 közötti évfolyamok online elérhetőek

- Valamennyi tanulmány szövege .pdf formátumban megtalálható
- Szerkesztőség: [Szegedi Tudományegyetem - Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet](#)
- Alapítva: 1892-ben
- URL: <http://www.magyarpedagogia.hu>

Új Pedagógiai Szemle : Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet folyóirata

- Szakmai közreműködő: Magyar Pedagógiai Társaság
- Online számok elérhetők: 1997-2015 között
- Közreadó: OKFI - Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
- URL: <http://www.ofi.hu/folyoirat/uj-pedagogiai-szemle>

Könyv és Nevelés

Az igényes pedagógust, az iskolai könyvtárost, a közoktatásban dolgozó szakembert szólítja meg.

- Állandó rovatai: Hagyomány, Olvasáspedagógia, Tankönyv-taneszköz, Könyvtár, Ifjúsági irodalom, Oktatástörténet, Neveléstörténet, Hírek stb.
- 15 évfolyam tanulmányai elérhetőek online
- URL: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles2

Köznevelés : online köznevelési magazin

- Nonprofit portál, melynek célja, hogy minél szélesebb körű információval lássa el a magyar oktatási rendszerrel érdeklődőket korosztálytól és nemzetiségtől függetlenül.
- Elsősorban hírmagazin
- A Nemzeti Erőforrás Minisztérium hetilapja
- 1945-ben alapították (67. évf.)
- Online verzió 2006 óta
- **Rovatok:** Bölcsőde/Óvoda, Általános oktatás, Középszintű oktatás, Felsőoktatás, Felnőttképzés
- URL: <http://www.koznev.hu>

Iskolakultúra (Online)

- Az Iskolakultúra Online folyóirat magyar és angol nyelvű tudományos publikációk számára biztosít megjelenési lehetőséget
- 1991-1996 között csak papíralapú hordozón elérhető (több szám szkennelt formában)
- 1997-től minden szám digitálisan is fellelhető
- 2008-tól Iskolakultúra Online,
- Támogatók: Gondolat, Pannon Egyetem, OKM, Oktatásért Közalapítvány
- „Az Iskolakultúra széles körben való népszerűségének egyik kulcsa színes tartalmi palettája, mely a neveléstudomány legfrissebb kutatási eredményeitől az oktatásügyet érintő aktuális kérdéseken át az iskolai művészeti nevelésben segítséget nyújtó szépirodalmi alkotásokig terjed.”⁷⁴
- URL: <http://www.iskolakultura.hu/>

Educatio: interdiszciplináris szemle azok számára, akik az oktatás társadalmi összefüggéseit keresik

- URL: <http://www.hier.iif.hu/hu/index.php>
- Főszerkesztő: Kozma Tamás
- Az Educatio negyedéves folyóirat, évente közel hatszáz oldalon jelenik meg
- 1992-2011-ig online elérhetőek az egyes évfolyamok

⁷⁴ Iskolakultúra, Bemutatóközlés, URL: <http://www.iskolakultura.hu/> (2015-06-16)

- Pdf-ben olvasható, letölthető
- Rovatok: Tanulmányok, Valóság, Kutatás közben, Szemle
- Kiadó: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Információs portálok

A web portálok az információszerzés kiindulópontjának számítanak. Jelentőségük abban áll, hogy a különböző forrásokból származó információkat egységes módon jelenítik meg. „A web portál fogalma alatt olyan, web böngésző segítségével elérhető információs rendszert értünk, amely egyetlen pontból, integrált módon, személyre szabható, rugalmas elérési lehetőséget biztosít a portál felhasználói számára fontos információkhoz és szolgáltatásokhoz.”⁷⁵

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

- Az OFI az oktatási ágazat stratégiai kutató-fejlesztő és szolgáltató intézménye. Ezen a néven 2007. január 1-jén kezdte meg működését, jogelődjei között található az
 - Országos Pedagógiai Intézet, az 1990-ben alapított
 - Országos Közoktatási Intézet, valamint az
 - Oktatáskutató Intézet és a Professzorok Házának keretei között működő kutató-fejlesztő részlegek.
 - 2007 őszétől az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet része lett az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum is
- Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet alapfeladatát a magyar közoktatás, esetenként a felsőoktatás fejlesztése érdekében végzett kutatási, fejlesztési, innovációs és szolgáltatási tevékenység jelenti.
- Az intézet tevékenysége
 - közoktatási és felsőoktatási kutatásokra és fejlesztésekre,
 - nemzetközi elemzésekre,
 - az oktatásirányítás szakmai döntéseit előkészítő szakértői tevékenységekre,
 - adatszolgáltatásokra, valamint
 - a szakmai eredmények széles körű disszeminációjára terjed ki.

Rovatok:

- Kutatás-fejlesztés,
- Pedagógiai szakmai szolgáltatások,
- Tehetséggondozás,
- Intézményeknek,
- Pedagógusoknak,
- Tananyagfejlesztés,
- Szakmai kiadványok.
- A portál számos hasznos linket, továbblépési lehetőséget biztosít intézményekhez, adatbázisokhoz, szakmai anyagokhoz
- Lapjai:
 - Új Pedagógiai Szemle
 - Új Köznevelés
 - Educatio
 - Könyv és Nevelés

URL: <http://www.ofi.hu>

⁷⁵ Munk S. – Molnár M.: A web portálok típusai, jellemzőik. –In: Hadmérnök, 4. évf. 1. sz. (2009. márc.), p. 251.

SuliNet Hírmagazin

A www.sulinet.hu portál fenntartója az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., szerkesztését a Digitális Pedagógiai Osztály végzi

- Hírmagazin, kategóriák:
 - Pedagógia, Tudomány, Hírek, Óvoda, eVilág stb.
- Közösségépítési lehetőség
 - Csoportokat lehet tetszőlegesen létre hozni, pl. Kutatók a Neten
 - Tudásbázis
 - Tantárgyak szerinti felosztás (16)

URL: <http://www.sulinet.hu/>

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

- Az OPK országos feladatkörű, nyilvános, tudományos szakkönyvtár
- Az OPKM könyvtári funkciójából eredő alapfeladata a teljes körű magyar nyelvű és a válogatott idegen nyelvű pedagógiai szakirodalom gyűjtése, megőrzése és védelme; feldolgozása és rendelkezésre bocsátása, korszerű szakirodalmi szolgáltatások üzemeltetése.
- Ellátja az iskolai és a pedagógiai szakkönyvtárakkal kapcsolatos, könyvtári jogszabályokban előírt szakmai feladatait.
- URL: <http://www.opkm.hu/>

Magyar Pedagógusok Háza Portál

Az OPKM pedagógiai portálja

- Feladata: Az oktatás, nevelés, a pedagógiai innováció, a neveléstudományi kutatás számára készült hazai és külföldi elektronikus források rendszerezése, elérésük biztosítása.
- Témacsoportok:
 - Oktatáspolitikai, -irányítás,
 - Intézmények, szervezetek,
 - Tanulók, gyermekek
 - Nevelés
 - Közoktatás stb.
- Pedagógiai folyóiratok – Magyarország, Európa, USA, egyéb
 - 73 magyar és külföldi folyóirat linkjét tartalmazza

URL: <http://www.mphp.hu>

Olvasás Portál

- Menüpontok:
 - Tankönyvadatbázis
 - Pedagógiai irodalom
 - Gyermek- és ifjúsági irodalom
 - Könyv és Nevelés folyóirat
 - Web Iskolai könyvtár
- A Nevelési Tudásdepó projekt a közoktatási intézmények és a könyvtárak együttműködését támogató szolgáltatásaival erősíti a közoktatásban részt vevő korosztály olvasási és digitális, információszerzési kompetenciáit.
- Támogatja a nem formális és informális képzési programok kidolgozását, külföldi jó gyakorlatok adaptálását, összegyűjti és egységes szempontok szerint adatbázisokba rendezi a hazai jó gyakorlatokat, az Olvasás Portál és kiadványok révén disszeminálja a tartalmakat.
- A megszülető tudástárak közvetlenül használhatók a közoktatásban, alapját képezik a folyamatos fejlesztői munkának.

- Az OPKM biztosítja a közoktatás számára az információs hátteret, nemzeti gyűjteményei a teljesség igényével tartalmazzák a hazai gyermek- és ifjúsági könyveket, valamint a tankönyveket.

URL: <http://olvasas.opkm.hu>

EDUPRESS : az oktatási híradó

- **Rovatok:**
 - Érettségi-Felvételi | EU-inform | Határontúl | Közélet | Külföld | Kultúra | Kutatás-fejlesztés | Pályázatok | Sport | Színes hírek | Tudomány |
- **Kiadók:**
 - Shortcut Communications Kft.,
 - Ifjúsági Médiakultúráért Alapítvány,
 - Magyar Egyetemi és Főiskolai Sajtó Egyesület

URL: <http://www.edupress.hu/hirek/>

Oktatás.hu: az Oktatási Hivatal információs portálja

- **Rovatok:**
 - Köznevelés
 - Felsőoktatás
 - Szakképzés
 - Továbbképzés stb.
- **Célcsoportok:**
 - Diák, szülő, érdeklődő
 - Pedagógus, oktató
 - Fenntartó, oktatási intézmény
 - Kormányhivatal
 - Oktatási beszállító, kiadó

URL: <http://www.oktatas.hu>

Összefoglalás

Előadásomban/tanulmányomban arra vállalkoztam, hogy áttekintést adjak a hazai elektronikus úton elérhető pedagógiai információs forrásokról.

Egy (iskolai) könyvtáros szemszögéből a pedagógiai információs források sokrétűek, szerteágazóak, több diszciplínát érintőek. A tartalmi szóródás mellett számolni kell a szakembereknek azzal is, hogy a releváns információ fellelhetősége nehezebb lett, információ-túlterhelésről beszélhetünk minden szinten.

A közoktatásban az információhordozók használatához, a megfelelő információt tartalmazó forrás kiválasztásához hatékony segítséget tudnak nyújtani az iskolai könyvtárosok. Összeállíthatnak forráslistákat, melyeket akár e-mailben, akár kinyomtatva eljuttathatnak kollégáikhoz. Rövid bemutatók keretében szemléltethetik az újdonságokat, de tarthatnak akár gyakorlati foglalkozásokat is az információ-visszakeresés képességének megerősítéséhez.

Felvetődik a kérdés, hogy a felsőfokú tanulmányok során kellő felkészítésben részesülnek-e a pedagógiai tanulmányokat folytató hallgatók...?

A felsőoktatási intézmények a **felhasználóképzés során alakíthatják ki azokat a képességeket és készségeket, amelyek segítségével a leendő szakemberek hatékonyan használhatják az elektronikus forrásokat munkájuk során.**

Referenciák

- [1] Molnár Mihály-Munk Sándor: Web portálok jellemzői, típusai, Hadmérnök, 4. évf. 1. sz. (2009. márc.), p. 235-253.
- [2] Pantry, Sheila – Griffith, Peter: Creating a successful e-information service, London, 2002, Facet, 176 p.
- [3] Borostyániné Rákóczi Mária: Pedagógiai folyóiratok az interneten – tájékozódás a szakirodalomban, URL:
http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/pedagogiai_folyoiratok_az_interneten_tajekozodas_a_szakirodalomban (2015-06-16)